

– Vi er blitt mer tolerante

RELIGION: Et flertall av oss mener vi bør la være å si ting som krenker det andre oppfatter som hellig.

ANDREAS W. H. LINDVÅG

andreas.lindvag@vl.no

Dette er noen av funnene i en større undersøkelse som offentliggjøres i mai:

- Et flertall mener vi bør la være å si ting som krenker det andre oppfatter som hellig.
- Folk mener religion har en rettmessig plass i den offentlige samtalen.
- Folk godtar i stor grad religiøse uttrykk i offentligheten – selv fra ekstreme religiøse grupper – når menneskerettigheter trekkes inn i bildet.

I dagens Vårt Land presenterer Sunniva Holberg og Pål Ketil Botvar noen av funnene i boken *Religionens tilbakekomst i offentligheten?* I bokengjør norske forskere opp status for religionens rolle i offentligheten de siste 30 årene.

Overraskende. – Det er overraskende mange som synes religiøse krenkelser er ugreit, sier Botvar, og viser til at få problematiserte krenkelser av religion etter Charlie Hebdo-tragedien.

Tidligere har man undersøkt hvorvidt nordmenn aksepterer at ekstreme religiøse grupper holder offentlige møter.

– Tendensen går i retning av at folk har blitt mer tolerante og bevisste. Spesielt karikaturstriden i 2006 gjorde trolig folk mer bevisst på at dette temaet faktisk er koblet til menneskeretter, at du ikke bare kan avfeie det. Ytringsfrihet og religion settes

Pål Ketil Botvar, forsker ved Kifo – Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning. Foto: Lars O. Flydal

ofte opp mot hverandre. Men ofte går de hånd i hånd.

– Har folk blitt mer redde, eller mer tolerante?

– Vanskelig å si. Men at folk er mer redde er helt naturlig etter terroraksjoner i naboland.

Nyanserte. Pål Ketil Botvar synes velgerne er nyanserte i sitt syn på religionens rolle i politikken. De godtar for eksempel at biskoper deltar i politisk debatt.

– Prinsipielt vil ikke folk ha slik innblanding. Men av hensyn til menneskerettighetene, som religion i økende grad kobles til, godtar mange at religion ikke kan stenges ute av offentligheten og politikken. De trekker grensen ved innblanding i valgkampen og regjeringens beslutninger.

Disse utviklingstrekkene skriver seg inn i et større bilde som tegnes opp i boken.

Synlig religion. Fram til 1980 i forrige århundre betraktet nordmenn religion i økende grad som en privatsak. Dette har nå snudd viser funnene. Det betyr riktignok ikke at det blir mer religionsdiskusjon i politikk og mediene, men at bildet blir mer mangfoldig.

En ting fastslår derimot forskerne: Religion har blitt mer synlig og kontroversielt i media og politikk. Diskusjonene har dreid seg bort fra kirke og kristendom, til religion generelt og islam spesielt.

• Både i stortingsdebattene og i den offentlige samtalen knyttes religion i økende grad til menneskerettigheter.

• I stortingsdebattene snakkes det i økende grad om religiøst mangfold, «religion som utfordring» og religiøse uttrykk i det offentlige rom.

Flerreligiøst. Norge har blitt

flerreligiøst, og livssynsminoriteter krever sine rettigheter. Minoritetsreligioner som islam vil i større grad uttrykke sin tro i det offentlige rom. Samtidig har islam overtatt som den «dårlige religionen» i mediene, fremstilt som konservativ og med absolutte moralske krav.

Det er KIFO – Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning som har holdt hånden på rattet i arbeidet med boken, som er redigert av professor Inger Furseth ved Universitetet i Oslo.

Boken trekker veksler på befolkningsundersøkelser og analyser som spenner over tre tiår.

RELIGION I OFFENTLIGHETEN

► 4. mai slippes boken *Religionens tilbakekomst i offentligheten?*

► Boken gjør opp status for religionens rolle i norsk offentlighet, hovedsakelig i perioden 1988 til 2008.

► Verket inngår i det store NOREL-prosjektet, som ser på religionens rolle i alle de nordiske offentlighetene.

FIRE OM

Er det greit å krenke noe mennesker synes er hellig?

Jaafar Alahmad (27)
Muslim, men ikke praktiserende

– Nei, en skal respektere andres tro, selv om en ikke tror selv. Men det må være greit å kritisere religion, men å være negativ må ikke være formålet i seg selv. Det er fullt mulig å komme med innspill, meninger og sammenligne religioner uten å krenke.

Anette Hauger (49)
Ikke troende

– Nei, en bør ikke ha intensjon om å krenke, men det må være lov til å ha sin overbevisning selv om den krenker andre. Dette er et vanskelig tema, for folk opplever handlinger og utsagn ulikt. En kan oppfatte noe som krenkende, selv om avsenderen ikke tror det vil være det.

Matilde Huseby (16)
Tror på karma og det å være god

– Nei, man bør ikke gå inn for å krenke, men det er greit å stille spørsmål ved religion og religiøse standpunkt. Å krenke i seg selv kommer det ikke noe godt ut av uansett. Likevel bør det ikke forbys. Det har større effekt å konfrontere de som krenker, be dem begrunne sitt syn og motsi deres argumenter.

Shila Ahmed Solberg (45)
Muslim

– Nei, man skal ha respekt for andres religiøse overbevisning og for folk som medmennesker. Kritikken må derimot være greit, men det kommer an på måten den fremsettes på. Derfor er det også avgjørende hvor flink man er til å ordlegge seg på om kritikken blir oppfattet som krenkende.

FRI?

Europa og religionsfriheten.

► I en ny serie vil Vårt Land se på religionsfrihet og religiøse rettigheter i et Europa i endring.

► 14.04: Kjønnssdelt svømmeundervisning. Religionsfrihet veies mot utdanning, likestilling og fellesskap. Praksis spriker mellom ulike fylker og skoler.

► 20.04: Antall tros- og livssynssaker forsøkt brakt for menneskerettsdomstolen er tredoblet siden 2008.

► 21.04: Mange jenter foretrekker å trene kjønnssdelt.

e

– Folk er redde

RELIGION: Derfor vil de ikke krenke, mener Per Edgar Kokkvold.

ANDREAS W. H. LINDVÅG
andreas.lindvag@vl.no

– Jeg tror frykten er mye sterkere enn offentligheten og politikerne er villige til å innrømme, sier den tidligere generalsekretæren i Norsk Presseforbund, som nylig kastet seg inn i debatten om islam.

Frykten. Han viser til fjorårets Fritt Ord-undersøkelse, «Status for ytringsfrihet i Norge»:

– Der kommer det fram at nordmenn var vesentlig mer tolerante overfor kritikk eller krenkelse av kristendom og kristne, enn av islam og muslimer. Det er jo naturligvis ikke fordi nordmenn er mer begeistret for Koranen og islam, enn for Bibelen og kristne, men en følge av frykten.

Charlie. Kokkvold viser til at alle ville være Charlie etter terroren i Paris, men mener tonen raskt ble en annen:

– Vennlighet og respekt for andre religioner, ansvar for ytringsklimaet. Folk spurte om det var nødvendig å utfordre, om det ikke fantes andre måter. Flertallet har alltid sagt: Er vi nødt til å hisse på oss kommunistene, nazistene, islamistene? Frykten for hva dette kan bidra til, er årsaken til varsomheten, sier Kokkvold.

Bare menneskeverdet er hellig, mener han. Religioner og politiske ideologier må krenkes, for ytringsfriheten er grunnlaget for alle andre menneskerettigheter.

– Folk er sindige

RELIGION: Derfor blir debatten også sindig, mener Linda Alzaghari i Minotenk.

ANDREAS W. H. LINDVÅG
andreas.lindvag@vl.no

– Noen vil kanskje tro at folk har blitt redde etter Muhammed-kariaturene, sier lederen i den minoritetspolitiske tanke-smien.

Men både i debatten og i hverdagslivet er nordmenn «et sindig og rolig folkeslag», mener hun.

Folkeskikk. Alzaghari tror ikke vi føler et behov for å krenke. Tvert imot opplever vi folkeskikk som en bedre strategi i møte med et økende religiøst og kulturelt mangfold.

– Samtidig skyver vi ikke de vanskelige tingene under teppet, sier Alzaghari.

Toleransemuskel. Hun kjenner seg igjen i at nordmenn er

spesielt tolerante overfor religiøse uttrykk i det offentlige rom når menneskeretter trekkes inn i diskusjonen, og peker på følgende:

- En sterk, kollektiv bevissthet om minoriteters rettigheter.
- Synlige kristne begynner også å bli en minoritet.
- Skolene jobber mye med toleranse i møte med folk som er annerledes.

2012: Radikale islamister demonstrerer utenfor den amerikanske ambassaden i forbindelse utgivelsen av videoen *Innocence of Muslims*. Når religion knyttes til menneskerettigheter, er vi i stor grad villige til å godta at selv ekstreme religiøse grupper får ytre seg offentlig, viser undersøkelser.

Det kommer fram i boken *Religionens tilbakekomst i offentligheten?*

Foto: Kyrre Lien/NTB scanpix

SARONS DAL

SOMMERSTEVNET 2015

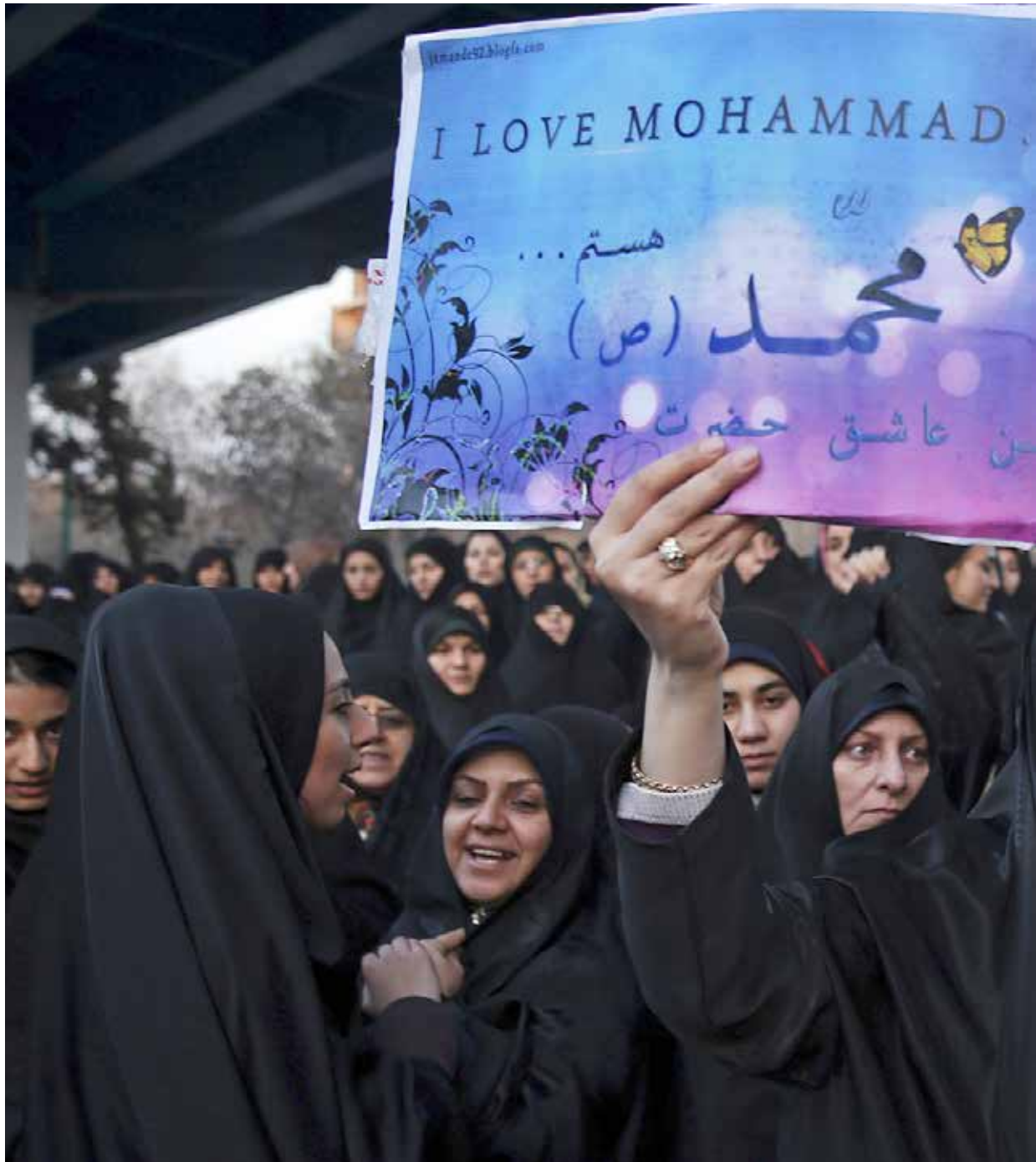
11-19 JULI

RUNE EDVARSEN, JONAS GAHR STØRE, KNUT ARILD HAREIDE, JARLE WALDEMAR, ØYSTEIN GJERME, EGIL SVARTDAHL, CHRISTIAN INGEBRIGTSEN, CARL GUSTAF SEVERIN, EMELINE OG SUNNIVA, ÅGE ÅLESKJÆR, BISKOP STEIN REINERTSEN OG MANGE FLERE..

troensbevis.no/sommerstevnet

Nei til krenkelse av religion

Hovedtyngden av befolkningen mener man bør la være å si ting offentlig som krenker det andre oppfatter som **hellig**. Det viser en studie KIFO har gjennomført.

PROTEST: Iranere demonstrerer utenfor den franske ambassaden i Teheran i januar, mot det franske satiremagasinet Charlie Hebδος framstilling av Muhammed. Nær halvparten av de spurte i en norsk undersøkelse mener man skal unngå å si ting offentlig som krenker noe som andre ser på hellig.

Foto: Ebrahim Noroozi/AP/NTB scanpix

**KRONIKK
RELIGION I
OFFENTLIGHETEN
SUNNIVA E.
HOLBERG OG
PÅL KETIL BOTVAR**

KIFO Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning

Mange nordmenn ønsker prinsipielt å holde religion og politikk fra hverandre. Likevel er en majoritet villig til å godta konkrete tilfeller av religion på den politiske arena. For eksempel aksepterer et flertall at religiøse ledere deltar i TV-programmer om politiske spørsmål, at ytterliggående religiøse grupper holder offentlige møter og at ledende politikere har en sterk religiøs overbevisning.

Boka *Religionens tilbakekomst i offentligheten?* – redigert av Inger Furseth – tar for seg religiøs endring de siste 30 årene. Konklusjonen er at religion hele tiden har spilt en rolle i offentligheten, men at den i det siste er blitt mer synlig og kontroversiell på feltene media og politikk. Enten politikerne

snakker om Palestina-spørsmålet, søndagsåpne butikker eller miljøvern så sniker religion seg inn som et tema. Tendensen til religiøs privatisering fra 1980-tallet har snudd.

Nei til krenkelse. I boken inngår en spørreundersøkelse som KIFO har gjennomført blant 4.000 nordmenn. Den gjør det mulig å se hvordan ulike velgergrupper forholder seg til religion i offentligheten. De siste årene har mye av søkelyset blitt rettet mot religionskritisk satire og krenkelse av religion i det offentlige rom. Etter terroren i Paris og København blusset karikaturstriden opp på nytt.

Studien som nå publiseres, viser at hovedtyngden av befolkningen mener «man bør la være å si ting offentlig som krenker det andre oppfatter som hellig». Det betyr ikke nødvendigvis at blasfemiparagrafen skal gjeninnføres, men at man mener religiøse stemmer har en rettmessig plass i den offentlige samtalen.

Både i Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti er det et klart flertall som sier nei til krenkelse av religion.

Kun i Fremskrittspartiet er det en hovedvekt som svarer at krenkelse av religion er akseptabelt. Fremskrittspartiets velgere er, kanskje overraskende for noen, den velgergruppen som fremstår som er minst interessert i religion.

På den andre siden av det politiske spekteret er Sosialistisk Venstreparti velgere åpne for flere former for «offentlig religion». For eksempel er SVs velgere de som i størst grad er positive til forslaget om å tillate religiøse hodeplagg blant politifolk og dommere. Når det gjelder lærere som bærer religiøse symboler er det SV, KrF og Venstre som er de mest tolerante av partiene.

Karikaturer. Bevisstheten om at religion har med menneskerettigheter å gjøre synes å ha økt etter de mange debattene vi har hatt om religion på den offentlige arena. Vår analyse av stortingsdebatter viser at det er blitt flere debatter omkring religion og menneskerettigheter.

Isaker som har med menneskerettigheter å gjøre er nordmenn i stor grad villige til å godta

”

Den opphetede striden om karikaturtegningene viser at myndighetene noen ganger trenger religionen like mye som religionen trenger politikken.

Sunniva E. Holberg og Pål Ketil Botvar

LES MER
Side 6-7

Les nyhetssak med kommentarer og forklaringer til funnene.

religiøse uttrykk i offentligheten. Eksempler kan være at religiøse ledere slik som biskopene deltar i politiske debatter, at religiøse ekstremister får ytre seg offentlig og at politikere preges av en religiøs tro. Det er ikke så lenge siden vi hadde en statsminister som også var vigslert til prest.

Den opphetede striden omkring karikaturtegningene viser at myndighetene til tider trenger religionen like mye som religionen trenger politikken. Religiøse ledere ble den gang brukt for å roe ned situasjonen både i Norge og internasjonalt.

Betent. Myndighetene legger stadig oftere til rette for at religiøse ledere skal sette seg ned sammen for å diskutere betente spørsmål. Statlig initiert religionsdialog har resultert i uttalelser og innspill som har bidratt til å dempe gryende konflikter. I høst stod Erna Solberg og andre politikere sammen med religiøse ledere foran Stortinget og advarte mot religiøs radikaliserings. Religionsdialog spiller en nøkkelrolle i dagens kamp mot terrorisme og radikaliserings. Samtidig er det en fare for

at politikere blir så ivrige etter å skape samhold og trygghet at de overstyrer religionene.

Etter 22. juli 2011 fikk vi demonstrert at det eksisterer et gjensidig avhengighetsforhold mellom religion og politikk i Norge. Kontakten mellom politiske og religiøse ledere ble aktivisert og skapte nye fellesarenaer. Den norske kirke ble i ettertid kritisert for å spille en for aktiv rolle. Samtidig inviterte politikerne seg selv til å delta i de kirkelige markeringene. På lokalt plan var det imidlertid lite kritikk å spore fra kommuner og andre offentlige innstanser. Kirkene fikk i stedet ros for at man åpnet dørene og ga sørgende over hele landet noen å snakke med og et sted å sørge.

Religion utgjør en relativt liten del av partienes programmer. Noe av utfordringen når en skal undersøke religionens rolle i det politiske liv er det som sies og skrives mellom linjene. Når religion blir diskutert er det noen ganger innvandring og utfordringer dette skaper som er det underliggende temaet. Det er ofte tilfellet når Fremskrittspartiet engasjerer seg i debattene. Analysen av Stortingsdebatter viser en kraftig dreining bort fra temaer

knyttet til kirke og kristendom til temaer knyttet til religionsmangfold og religiøse uttrykk i det offentlige rom. Det siste er åpenbart påvirket av at det de siste tiårene har kommet mange innvandrere til landet med en annen religionstilhørighet enn den kristne.

Fornytt konfliktlinje. Siden vi fikk parlamentarisk demokrati på slutten av 1800-tallet har religion vært en viktig del av det politiske konfliktbildet i Norge. Vi kan altså si at religion lenge har hatt en betydelig rolle i norsk politikk. Først og fremst i form av den *kristne* religion. De religiøse strids-spørsmålene har vekslet over tid – fra blant annet alkohol og blasfemi til abort, og religion i skolen. De siste årene har det imidlertid skjedd en endring over mot religiøse uttrykk i det offentlige rom. Så til tross for at kirkegangen går ned og befolkningen blir mindre troende, ser vi at religiøse spørsmål fortsatt blir satt på den politiske dagsorden. Den gamle konfliktlinjen har med andre ord ikke forsvunnet, men endres og holdes ved like av saker som aktualiserer religion på en ny måte.

SI DIN MENING
► verdidebatt.no/paalboot
Diskuter kronikken i vårt nettforum.

KRENKELSE

- Tros- og livssynsundersøkelsen er utarbeidet av KIFO, Institutt for kirke-, religions- og livssynsforskning.
- Gjennomført i desember 2012 av analysebyrået Norstat.
- Landsrepresentativ med 4005 respondenter.
- Spørsmålet om krenkelse av religion lød:
 - «I hvilken grad er du enig eller uenig i følgende: 'Jeg mener man skal unngå å si ting i offentligheten som andre opplever at krenker det som er hellig for dem'».
- 46 prosent sa seg helt enig eller enig, 28 prosent svarte «Verken eller», 27 prosent var uenig eller «helt uenig».
- Støtten til påstanden fordelte seg slik etter partisympati:
- Rødt: 47 prosent
- Ap: 51 prosent
- Frp: 34 prosent
- Høyre: 44 prosent
- KrF: 59 prosent
- Sp: 56 prosent
- SV: 45 prosent
- Venstre: 47 prosent

KIFO/Norstat. Fra boken *Religionens tilbakekomst i offentligheten?*

Debatten har sklidd ut

Da biskopen i Møre kom hjem til Molde etter Kirkemøtet, hadde naboens gjerde blitt tagget ned med setningen «God is gay». Dette viser oss to ting: at taggeren hadde tatt feil av hva som var biskopens hjem, og at debatten rundt homofili og kirken har sklidd ut.

Biskopen hadde mottatt krasse mailer om at hun ville havne i helvete i etterkant av Sandøy-saken. Slike «hat-mailer» og –meldinger på Facebook har jeg også fått. Jeg får vite at den kjærligheten jeg deler med Sigrunn ikke er noe annet enn djevelsk begjær. At homofili er en styggedom på lik linje med pedofili. De forteller meg at ved å «utfordre» en biskop som så klart har sagt i fra at hun ikke ønsker homofile prester, så er jeg som Judas; han svek Jesus, jeg sviker Kirken. Med mitt nærvær og med min seksuelle orientering så ødelegger jeg andre menneskers liv, og jeg burde gå og skamme meg. Noen understreker også at jeg kommer til å ende opp nede på bunnen av mørkets hav med en møllestein om halsen.

Dette er ekstreme meninger, og den aller ytterste kanten av (om ikke utenfor) homofilidebatten. Verken biskopen eller jeg fortjener, eller bør få, slike meldinger. Da har debatten sklidd voldsomt ut. Det er ikke slik kristne skal opptre mot hverandre!

De som har et konservativt, religiøst standpunkt mot at man skal få leve ut sin homofile identitet skal få mene det uten å bli stemplet som mørkemenn i den offentlige debatten. De skal få slippe å føle seg som forhatte og gale utskudd i vårt samfunn. De skal få mene at de på religiøst grunnlag kan nekte meg jobb fordi jeg vil gifte meg med en av samme kjønn.

Men det skal også være mulig for meg og andre homofile å si fra når man føler seg tråkket på. Det er lov å si at det å nekte meg å leve ut min seksuelle orientering er det samme som å si nei til meg som et helt menneske.

Hanne Marie Pedersen-Eriksen. Prest

LES MER, SI DIN MENING
► verdidebatt.no

I vårt nettforum kan du lese hele innlegget .

Modig og raust

Debatten om kirkens syn på ekteskapet vekker sterke følelser enten man støtter det ene eller andre synet. Det dreier seg om medmenneskers identitet og dypeste følelser slik Hanne Marie Pedersen-Eriksen så åpent og tydelig beskriver i sitt leserinnlegg i Aftenposten 22. april.

Hennes innlegg er modig og raust. Hun sier noe om hva hun selv har gjennomgått i denne tiden, og hun tar meg i forsvar overfor de verbale personangrep jeg har mottatt.

Ingen har rett til å trakassere andre – hverken på grunn av legning eller mening. La det være helt klart at fordømmende meldinger som de hun har opplevd, er helt uakseptable. Hvis noen er i ferd med å kombinere hatmeldinger med bibelvers, bør de stoppe opp og se at dette fører helt galt av sted. Det kan til tider være krevende å leve med ulike syn på viktige saker i kirken. Desto viktigere er det at vi behandler hverandre med den nødvendige tillit og respekt, slik jeg opplever at hun så klokt gjør i sitt innlegg.

Ingeborg Midttømme. Møre biskop

Det dei konservative tonar ned

Konservative kristne som seier at ein skal fylgje heile Bibelen, kan vanskeleg unngå å hykle. Det er for mange høge ideal, for mange tekstar, for stor avstand mellom situasjonane den gongen og i dag, for ulike føresetnader for oss menneske. Det trengst erfaring, visdom, bondevett, sunne vurderingar, autonomi, når ein les Bibelen og prøver å leve etter ideala der. Evangelikale leiarar tonar ofte ned slikt. Men gå berre nærare i saumane i personleg liv og tenking hjå leiande evangelikale, undersøk grundig korleis dei les Bibelen, korleis dei tek Bibelen inn i livet, så vil det vise seg vurderingar som ligg i mørket. Dette opplever eg som eit blindfelt.

Hallvard Jørgensen. Sokneprest

LES MEIR
► verdidebatt.no/halnorjoe

Dette er eit utdrag av eit innlegg Jørgensen har skrive i vårt nettforum i debatt med Knut Alfsvåg.